

קול צופיין

קול צפ"ר נשאו קול יחדו ירגנו

גיליון מס' 1291

אמור תשפ"ו | השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

רבי יהודה בר אלעאי

ונקדשתי בתוך בני ישראל

קידוש השם – בעת הגאולה

בפרשת קדושים למדנו שעם ישראל צריך להיות קדוש. "דַּבֵּר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא ט). המובן של "קדוש" הוא בעיקר קידוש השם. יחזקאל הנביא אומר שהגאולה היא קידוש השם "בְּקִבְצֵי אֶת בַּיִת יִשְׂרָאֵל מִן הָעַמִּים אֲשֶׁר נִפְצְוּ בָם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם וַיָּשׁוּבוּ עַל אֲדַמְתָּם אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדֵי לְיַעֲקֹב" (יחזקאל כח כה). כך חוזר יחזקאל ואומר כי כאשר ישראל מנצחים את אויביהם יש קידוש השם בעולם "וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנִוְדַעְתִּי לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים וַיֵּדְעוּ כִּי אֲנִי ה'" (יחזקאל לח ג).

ונקדשתי בתוך בני ישראל – בקדושה ובקדיש

כך גם מפרשים את הפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל" האמור בפרשה בשני פירושים. האחד הוא שאדם מקדש את השם באופן חיובי במעשים טובים בעשרה אנשים או יותר - הוא מקיים את הציווי של "ונקדשתי בתוך בני ישראל". שהעיקר הוא לקדש את שמו בתוך כל עם ישראל כפשוטם של דברים. וכן כתב האר"י ז"ל בשער הכוונות (דרוש חזרת העמידה דרוש ג): "תחלה תכוין לקיים מצוות עשה שנצטוונו בפסוק 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' ופרשוהו בזוהר פ' אמור בר"מ שנתחייבנו לקדש שמו יתברך בסוד קדושת נקדישך ונעריצך".

קידוש השם על ידי התנהגות ראויה

כך אומרת הגמרא (יומא פו) שאדם יכול לקדש את ה' גם בהתנהגות בלבד. "אב"י אָמַר, פְּדַתְנָא, (דברים ו) וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ - שְׂיֵהָא שָׁם שְׂמִימִים מִתְאַהֵב עַל יְדֶךָ; שְׂיֵהָא אָדָם קוֹרָא וְשׁוֹנָה וּמְשַׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֻכְמִים וְדַבּוּר

בנחת עם הבריות, ומקחו ומתנו בשוק נָאָה, וְנוֹשָׂא וְנוֹתֵן בְּאִמּוֹנָה. מה הבריות אומרים עליו? אֲשֶׁרֵי פְלוֹנֵי שְׁלָמַד תּוֹרָה, אֲשֶׁרֵי אָבִיו שְׁלָמַדוּ תּוֹרָה, אֲשֶׁרֵי רַבּוֹ שְׁלָמַדוּ תּוֹרָה. אוי לָהֶם לְבָנֵי אָדָם שֶׁלֹּא לָמְדוּ תּוֹרָה - רְאִיתָם פְּלוֹנֵי שְׁלָמַד תּוֹרָה - פְּמָה יָפִים דְּרַכְיוֹ, פְּמָה מְתַקְנִים מַעֲשָׂיו. עָלָיו הַפְּתוּב אֹמַר, (ישעיה מט) 'וַיֹּאמֶר לִי, עֲבָדֵי אֶתְּהוּ, יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֵר'. פרשת קדושים עוסקת בעיקר בקידוש השם הזה, באמצעות קיום מצוות שגורמות לאנשים לומר "רְאִיתָם פְּלוֹנֵי שְׁלָמַד תּוֹרָה - פְּמָה יָפִים דְּרַכְיוֹ, פְּמָה מְתַקְנִים מַעֲשָׂיו".

חילול השם בהתנהגות לא ראויה

ובזמן שְׂאָדָם קוֹרָא וְשׁוֹנָה וּמְשַׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֻכְמִים, וְאִין דַּבּוּר בְּנַחַת עִם הַבְּרִיּוֹת, וְאִין מִתְנֵוּ וּמִקְחוּ נָאָה בְּשׁוּק, וְאִינוּ נוֹשָׂא וְנוֹתֵן בְּאִמּוֹנָה, מה הבריות אומרות עליו? אוי לוֹ לְפְלוֹנֵי שְׁלָמַד תּוֹרָה, אוי לוֹ לְאָבִיו שְׁלָמַדוּ תּוֹרָה, אוי לוֹ לְרַבּוֹ שְׁלָמַדוּ תּוֹרָה, אֲשֶׁרֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא לָמְדוּ תּוֹרָה - פְּלוֹנֵי שְׁלָמַד תּוֹרָה, רְאוּ פְּמָה מְכַלְעִים מַעֲשָׂיו, פְּמָה מְקַלְקְלִים דְּרַכְיוֹ. עָלָיו הַפְּתוּב אֹמַר, (יחזקאל לו) 'בְּאָמַר לָהֶם, עִם ה' אֱלֹהֵי, וּמֵאַרְצוֹ יֵצְאוּ".

קידוש השם במסירות נפש

יש גם קידוש השם כשאדם צריך אדם למסור את הנפש אם מנסים לכפות אותו לעבור על דברי ה' בג' מצוות רבים שנאמר "ונקדשתי - מסור עצמך וקדש שמי. יכול ביחיד? תלמוד לומר "בתוך בני ישראל". וכן פסק הרמב"ם (בהלכות יסודי התורה פרק ה א והשו"ע יו"ד קנו) כל בית ישראל מצווין על קדוש השם הגדול הזה שנאמר "ונקדשתי בתוך בני ישראל" ומוזהרין שלא לחללו, שנאמר "ולא תחללו את שם קדש". ולכן אם גוי מכוון להעביר יהודי על דת בשלוש מצוות ע"ז ג"ע ושפיכות דמים בפני עשרה מישראל - יהרג ואל יעבור.

תחילה הקדושה של האדם עצמו, אחר כך להפיץ את אור ה' בחוץ

ממשיך האר"י שם ואומר "וזה שאמר 'בתוך בני ישראל' רמז בזה שצריך האדם לכוין כי בהמשיכו הקדושה העליונה אליו יתברך שתמשך עליו בחינת הקדושה ההיא גם כן. ויתקדש האדם מקדושתו יתברך". ולכן פרשת קדושים היא קודמת לפרשת אמור שבה נאמר כי צריך האדם להפיץ את קדושת ה' בחוץ. שבפרשת קדושים התורה מדגישה יותר את החובה של האדם להתקדש, במצוות בן אדם לחברו, כמו שראינו בגמרא לעיל.

וממשיך האר"י ז"ל "וזה ונקדשתי בתוך בני ישראל שהם יתקדשו והוא יתקדש עמהם בתוכם. וזה שאמר הכתוב 'והתקדשתם והייתם קדושים' כנז' בר"מ שנקבל הקדושה מקדושתו יתברך שנמשיכנה עלינו. וכבר נתבאר כי מקום קבלתו אל הקדושה הזאת היא באומרו 'מלא כל הארץ כבודו'. דהיינו שיתפרסם שמו בכל המקומות כולם.

אין קדושה אלא בעשרה

בברכות (כב) "אמר רב אדא בר אבהו, מניין שאין הקדוש אומר קדשה? שפאמר, (ויקרא כב) 'ונקדשתי בתוך בני ישראל', כל דבר שבקדשה לא יהא בפחות מעשרה. מאי משמע? דתנא רבנאי אחיה דרבי חייא בר אבא, אתיא 'תוף' 'תוף'. כתיב הכא, 'ונקדשתי בתוך בני ישראל', וכתיב התם, (במדבר טו) 'הקדלו מתוף העדה הזאת'. [אתיא, עדה, עדה, דכתיב התם, 'עד מתי לעדה הקעה הזאת'. מה להלן עשרה, אף כאן עשרה".

עיקר קידוש השם ברחוקים

מכאן לומדים שעיקר קידוש השם הוא בעיני רחוקים. שהרי למדו את ההלכה דווקא מעדת קרח שנאמר עליהם 'ויאבדו מתוף הקהל' (במדבר טו), כן למדו גם מהפסוק "עד מתי לעדה הקעה הזאת" (במדבר יד) שנאמר על המרגלים שחטאו והחטיאו את ישראל וגרמו להם עונש במדבר ארבעים שנה. עליהם נאמר 'עדה' שהיא עשרה ובפניהם צריך לעשות קידוש השם.

רבי עקיבא ותלמידיו מקדשי השם בחייהם ובמותם

אם בארזים נפלה שלהבת, מה יעשו איזובי קיר?

רואים זאת מרבי עקיבא שדורו היה הדור שהביא את חורבן בית המקדש. דור שרבותיו לא נהגו כבוד זה בזה. ו"אם בארזים נפלה שלהבת, מה יעשו איזובי קיר? לוינתן בחכה הועלה, מה יעשו דגי רקק? בנחל שוטף נפלה חכה, מה יעשו מי גבים?" (מו"ק כה:). אעפ"כ לא קיטרג עליהם רבי עקיבא אלא לימדם תורה ברבים ומסר עליהם את נפשו בפועל ממש.

צאו ומלאו את הארץ תורה

כן עשו תלמידיו שמלאו את הארץ תורה כמו שציווה אותם. ובמדרש אמר רבי עקיבא לתלמידיו "בניי, הראשונים לא מתו אלא שהיתה עיניהם צרה אלו לאלו תנו דעתכם שלא תעשו כמעשיהם, עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה" (בראשית רבה ח"י שרה פרשה סא סימן ג. וע"ע קהלת רבה יא). הא למדת שעיקר קידוש השם הוא ללמד תורה ברבים.

היה העולם שמם - והם העמידו תורה באותה שעה

אפשר להבין באיזה דור הם חיו, דרך הסיפור המפורסם על תלמידי רבי עקיבא הראשונים. (יבמות ס"ב) "ר' עקיבא אומר למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו, היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו. שנאמר 'בבקר זרע וזרעך ולערב אל תנח ידי'. אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה. והיה העולם שמם עד שבא רבי עקיבא לרבנותו שבדרום ושנאה, לרב מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם העמידו תורה באותה שעה".

מבהיל לקרוא את המילים "עולם שמם". שבזוהי לא היה שמם מאנשים שהיו מדברים דברים בטלים. לא שמם מרעש עגלות וקרונות. לא שמם מרעש מלכות רומי הרשעה שנשמע קולה עד קצווי ארץ באותו דור ואולי כמה דורות אחר כך. מה שמם היה התורה של רבי עקיבא ותלמידיו. בזכות מסירת הנפש שלהם - התורה שלהם נשמעת בבתי המדרש השונים בכל רגע ובכל שעה. בכל מקום ששומעים את תורתם המופלאה רואים שדבריהם דברי אלוקים חיים. עליהם נאמר "כל מי שיש בו יראת שמים דברים נשמעים" לדורי דורות.

תורה נמסרת מדור לדור

רבי אלעאי - תלמיד רבי אליעזר

הגמרא במנחות (י"ה) אומרת שתורת רבי יהודה בר אלעאי היא תורה שנמסרת מדור לדור. "זלגו עיניו דמעוות של רבי אלעזר בן שמוע אמר אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבין עליכם ביותר. קרא עליו המקרא הזה 'מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי' הא מפני שרבי יהודה בנו של רבי אלעאי, ורבי אלעאי תלמידו של רבי אליעזר, לפיכך שנה לך משנת רבי אליעזר".

מסירת התורה מדור לדור

רבי אליעזר המדובר הוא רבי אליעזר בן הורקנוס שהיה רבו של רבי עקיבא. והוא הנקרא רבי אליעזר הגדול. ובאבות דרבי נתן (פ' ט"ו) "רבי יוסי בר יהודה אמר משום רבי יהודה ברבי אלעאי, שאמר משום רבי אלעאי אביו, שאמר משום רבי אליעזר הגדול: הוי מתחמם כנגד אורן של חכמים הוי זהיר בגחלתן שלא תכוה שנשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצה עקרב אף כל דבריהם כגחלי אש". כאן רואים את שלשת התורה שעוברת מדור לדור.

נסמך על ידי רבי יהודה בן בבא

הגמרא אומרת כי אחרי שרבי עקיבא לימד את חמשת התלמידים לא קיבלו הציבור את כולם כמוסרי הלכה מדור לדור. שהרי לימוד התורה אינו כמו סמיכה. שלימוד תורה משה לימד לכולם. אבל מסרה רק ליהושע. ומה מסר לו? את חכמת הנהגת הציבור על ידי התורה. וזה מה שסמכו חכמים זה את זה עד שעצרו את הדבר הרומאים. ועל כך מסרו חכמים את נפשם.

כך מספרת הגמרא על רבי יהודה בר אלעאי שהיה בין חמשת הזקנים שסמכו רבי יהודה בן בבא (סנהדרין דף י"א): "שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזירה על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תיחרב, ותחומין שסומכין בהן יעקרו" (יגלו ממקומם) וכל זה כדי שהסמיכה לא תעשה בציבור ולא יסמכו הציבור על הנסמכים.

כל בית ישראל מצווין על קדוש השם הגדול הזה שנאמר "ונקדשתי בתוך בני ישראל" ומוזהרין שלא לחללו, שנאמר "ולא תחללו את שם קדשי"

"מה עשה יהודה בן בבא? הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין שתי עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת בין אושא לשפרעם וסמך שם חמשה זקנים. ואלו הן רבי מאיר ורבי יהודה ורבי שמעון ורבי יוסי ורבי אלעזר בן שמוע רב אויא מוסיף אף רבי נחמיה" ולמה עשה כן? שלא יחריבו את הערים ואת התחומים. אבל יבואו רבים ויראו את הסמיכה ויבינו מי מנהיגי הדור שעליהם ראוי לסמוך.

ממשיכה הגמרא "כיון שהכירו אויביהם בהן אמר להן (רבי יהודה בן בבא לחמשת התלמידים) בני, רוצו! אמרו לו: רבי מה תהא עליך? אמר להן: הריני מוטל לפניכם כאבן שאין לה הופכים. אמרו: לא זזו משם עד שנעצו בו שלש מאות לונביאות של ברזל ועשאוהו ככברה". הרומאים כילו את חמתם ברבי יהודה בן בבא, היו עסוקים בו ולא הבינו שבזה הציל רבי יהודה בן בבא את הדור הבא, שכך ישמעו ישראל לחכמים אלו ותמשך התורה לדורי דורות.

מקשה הגמרא הרי רבי עקיבא סמך את רבי מאיר. "סמכיה רבי עקיבא ולא קיבלו, סמכיה רבי יהודה בן בבא וקיבלו". הציבור לא הכיר את גדולת רבי עקיבא ולא סמכו על כך שהוא סמך את רבי מאיר. רק אחרי שרבי יהודה בן בבא סמך את רבי מאיר, הכירו בכך הציבור.

כשמוסרים תורה בדייקנות – מגיעים להר סיני

ובגמרא ירושלמי (פאה פ"ו ה"ב) למדנו שתורה שמגיעה בשלשלת הדורות היא באמת מהר סיני. וכך בגמרא אמר רבי אלעאי: שאלתי את רבי יהושע באלו עומרים פליגי בית שמאי ובית הלל (מתי נקרא שחכה ומתי לא) אמר לי וכו'. וכשבאתי אצל רבי אלעזר אמר דבר אחר. וכשבאתי והרציתי הדברים לפני רבי אלעזר בן עזריה אמר לי: "הברית הן. הן הדברים שנאמרו למשה בחורב".

רבי יהודה בר אלעאי – חכם שרואה את הנולד

הכם לכשירצה

הגמרא אומרת על תלמידי חכמים "דתניא איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמים רבי מאיר חכם וסופר. רבי יהודה חכם לכשירצה. רבי טרפון גל של אגוזין. רבי ישמעאל חנות מיוזנת. רבי עקיבא אוצר בלום. רבי יוחנן בן נורי קופת הרוכלים. רבי אלעזר בן עזריה קופה של בשמים. משנת רבי אלעזר בן יעקב קב ונקי. רבי יוסי נמוקו עמו. רבי שמעון טוחן הרבה ומוציא קימעה, תנא משכח קימעה ומה שמוציא אינו מוציא אלא סובין. וכן אמר רבי שמעון לתלמידיו בניי שנו מודתי שמדותי תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא" (גיטין דף טז/א).

לכן הלכה כמותו בדרך כלל

הסביר רש"י על רבי יהודה. "הכם לכשירצה - כשהיה רוצה להיות מתון ומתיישב בדבריו היה חכם". והוסיפו תוספות שם "הכם לכשירצה. יותר מרבי מאיר. ודילמא ר' מאיר חריף ומקשה ור' יהודה מתון ומסיק. וכי האי גוונא אמרין בסוף הוריות (דף י"ד.)". לכן הלכה כמותו מול רבי שמעון ומול רבי מאיר. אבל לא מול רבי יוסי (עירובין מו/ב).

מוריינא דבי נשיאה

זכה רבי יהודה והאריך ימים, כנגד תלמידי רבי עקיבא הראשונים שלא האריכו ימים. והיה באחרית ימיו מורה ההוראות בביתו של רבי יהודה הנשיא. וכמובן הכוונה היא הוראות הלכתיות בשאלות פרטיות והוראות

בהלכות ציבור שבהם עוסק הנשיא שגם עורך המשנה. "אמר רב יוסף: רבי יהודה מוריינא דבי נשיאה הוה ואורי ליה כשמעתייה" (מנחות דף קד/א).

רבים צריכים לו

הגמרא מלמדת הלכה על אדם אבל ל"ע שהוא גם תלמיד חכם שהציבור צריך לו. "רבה בר בר חנה איתרעא ביה מילתא סבר דלא למיפק לפירקא אמר ליה רבי חנינא אם היו רבים צריכין לו אינו נמנע סבר לאוקמי אמורא עליה אמר ליה רב תניא ובלבד שלא יעמיד תורגמן. ואלא היכי עביד כי הא דתניא מעשה ומת בנו של רבי יהודה בר אלעאי ונכנס לבית המדרש ונכנס רבי חנניה בן עקביא וישב בצדו ולחש הוא לרבי חנניה בן עקביא ורבי חנניה בן עקביא לתורגמן ותורגמן השמייע לרבים" (מ"ק כא).

סתם ספרא רבי יהודה

הגמרא בסנהדרין (פו) אומרת עליהם "דאמר ר' יוחנן סתם מתני' - רבי מאיר. סתם תוספתא - ר' נחמיה. סתם ספרא - רבי יהודה. סתם ספרי - רבי שמעון. וכולהו אליבא דרבי עקיבא" ופירוש המילה סתם, היא שכאשר מוזכר במקומות אלו שם חכם, הרי הוא נזכר. אבל כאשר לא נזכר שמו, הרי הוא התנא שכתוב כאן. ובאמת מישהו ספר שיש יותר משש מאות פעמים השם של רבי יהודה במשניות, וכמו שלמדנו קודם ברוב המיקרים הלכה כמותו.

בזכות מסירות הנפש שלהם התורה - שלהם נשמעת בבתי המדרש השונים בכל רגע ובכל שעה. בכל מקום שישומעים את תורתם המופלאה רואים שדבריהם דברי אלוקים חיים

ראש המדברים בכל מקום

רבי יהודה – זכה להיות ראש המדברים

בגמרא (שבת לג) נקרא שמו "ראש המדברים בכל מקום". בגמרא משמע שזה היה בגלל הרומאים, אבל שאלו כבר רבים וכי אנחנו נשתמש בשם שנתנה לו מלכות הרשעה. וכתב על כך הבן איש חי בספרו בן יהודע "נראה לי בס"ד אף על גב שהיה דבר זה על פי גזירת המלך בשביל כבודם, הנה גם מן השמים היה רצון בדבר זה כי ראוי היה לכך מצד בחינתו ושרשו". לכן גם בגמרא ברכות בסופה, שמדברת על הרבצת תורה ברבים, קראו לו בשם של ראש המדברים. (והוא על פי מ"ש לעיל בדף כ"ה בשם רבינו הארי" ז"ל בשער הגלגלים עמ"ש ברבי יהודה בן אלעאי שהיה דומה למלאך יעין שם, ונמצא כי מצד שרשו ובחינתו ראוי להיות ראש המדברים, הא' כי הוא משרש קין שהוא הבכור, ועוד שזכה לבחינת נפש דאצילות שהיא בסוד הדיבור שהדיבור הוא בנפש, לכך יהיה הוא ראש המדברים, וגם בכל מקום יען כי זכה לבחינת הנפש דאצילות שכוללת גם ב"ע, לכן הוא ראש בכל מקום).

אושא אחרי השמד

ובמדרש (רבה שיר השירים - פרשה ב פסקה יח) כתארת הגמרא את המציאות אחרי השמד שהתכנסו באושא. "בְּשֵׁלְפֵי הַשְּׂמֵד נִתְפַּסְסוּ רְבוּתֵינוּ לְאוֹשָׁא וְאֵלוּ הֵן ר' יְהוּדָה וְרַבִּי נְחֵמְיָה ר"מ ור' יוֹסֵי וְרֵשֶׁבַי ור' אֱלִיעֶזֶר בְּנֵי שָׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי ור' אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב שֶׁלְחוּ אֶצֶל זְקֵנֵי הַגְּלִיל וְאָמְרוּ כָּל מִי שֶׁהוּא לְמַד יְבֹא וְלִמְדוּ, וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ לְמַד יְבֹא וְלִלְמַד. נִתְפַּסְסוּ וְלָמְדוּ וְעָשׂוּ כָּל צְרָכֵיהוֹן" (שלפי - כמו שלחי, דהיינו הסוף של השמד). ומה אמרו, כי הזקנים שידועים תורה מלפני תקופת השמד, שיבואו וילמדו את האחרים. וכל מי שלא למד תורה, שיבוא ללמוד. וכך עשו כל צרכיהם. דהיינו תיקנו את התקנות המתאימות להפצת התורה בתקופה קשה זו של גזירות שמד רומאיות.

ההולך ללמוד תורה – מבקש את ה'

מספרים חכמינו במדרש "כיון שהגיע זמנם להפטר אמרו מקום שנתקבלנו בתוכו אנו מניחים אותו ריקם? חלקו כבוד לר' יהודה שהיה בן עיר. ולא שהיה גדול מהם בתורה אלא מקומו של אדם הוא מכבדו. נכנס ר' יהודה

סיפורים על הרב זצ"ל

כפי חתיכות האתרוג – כן מספר הילדים

אבנר בביוף סיפר בליל י"ד אייר בציון של רבי יהודה בר אלעאי על פלא גדול שהיה לו עם מו"ר אבא זצ"ל הכ"מ. הוא סיפר כי הוא פנה אל הרב אליהו וביקש על שתי כלותיו שייפקדו. הרב נתן לו שלוש חתיכות מהאתרוג שבירך עליו בסוכות. לקח האיש את האתרוג ונתן שתי חתיכות לאחת הכלות שהייתה יותר זקוקה, וחתיכה אחת של אתרוג נתן לכלה השנייה. בתוך אותה השנה נפקדו שתי הכלות - הראשונה בתאומים והשנייה בן אחד.

(הרב שמואל אליהו, בן הרב)

בנה כדי שתיבנה

רבי יהודה בר אלעאי היה אחד מחמשת התלמידים של רבי עקיבא, ובמשנה ובזוהר הוא נזכר בשם רבי יהודה. הוא נקרא ראש המדברים בכל מקום, והלכה כמותו ברוב המחלוקות. עם כל זאת הציון שלו לא היה מטופל במשך שנים ארוכות, ומרן הרב אליהו זצ"ל היה פוקד אותו בכל פעם שהיה עובר במקום אחרי שהיה בציון של רבי שמעון במירון. בימינו הציון הזה מטופח ובנוי, מתקיימים בו שיעורי תורה ותפילות, אלפים רבים פוקדים את הציון של התנא הקדוש הזה, והכול בזכות מרן הרב אליהו זצ"ל.

כך מספר מנחם בן משיח: היה זה כעשרים שנה לפני שהרב מרדכי אליהו זצ"ל הלך לבית עולמו. באותה תקופה גרתי בארצות הברית, וכדרכי כשהייתי מבקר בארץ הגעתי אל הרב. סיפרתי לרב שהפסדתי סכום גדול מאוד, בסך מיליוני דולרים.

להפתעתי השיב לי הרב: לך תבנה את הציון של רבי יהודה בר עילאי. היום יש שם מערה עם קוצים וכדאי לשפץ את המקום. פניתי לבדוק כיצד אפשר לבצע את הדבר. נפגשתי עם אדם שיכול לבנות את הציון, והוא אמר שעלות הבנייה היא מאות אלפי דולרים. חזרתי לרב אליהו ואמרתי לו: הרב, אני לא מבין, אני הפסדתי סכום של כסף ואתה אומר לי לבנות? הרי זו הוצאה של סכום נכבד. השיב לי הרב: שמעת מה שאמרתי לך? אם אתה רוצה להחזיר את הכסף שהפסדת ולקבל יותר בעשרות מונים, לך תבנה.

וכך היה, בניתי את הציון והחזרתי את כל ההפסדים שלי, ולא עוד אלא שקיבלתי עשרות מונים יותר ממה שהיה לי בתחילה. זאת בנוסף לזכות העצומה שנפלה בחלקי בזכות עצת הרב. אני כל כך שמח לראות שבזכות העצה שנתן לי מרן הרב אליהו זצ"ל מגיעים למקום הזה אנשים רבים ומתפללים ונושעים, זכותו תגן עלינו ועליכם. אמן.

וכדברי המשנה באבות (ב ב) "רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הִנְשִׂיא אוֹמֵר, יְפֵה תְלִמּוּד תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שִׁיגִיעַת שְׁנֵיהֶם מִשְׁפַּחַת עוֹן. וְכָל תּוֹרָה שֶׁאֵין עִמָּה מְלֻאכָה, סוֹפָה בְּטֻלָּה וְגוֹרְרֵת עוֹן." - "לפי שאי אפשר לו בלא מזונות והולך וטורח ומלסטם את הבריות ומשכח את תלמודו" רש"י. לכן לימד רבי יהודה לתלמוד תורה עם מלאכה. ויהי רצון שנזכה לתורה מאירה וגואלת כמו רבי יהודה. אמן.

תשובה כהלכה

כרוך pes. מדוע במשנה כתוב על רב אחד "רב" ואחר מופיע בלי תואר רב. רק בשמו? תנאים ראשונים לגמרי נקראו בשמם הפרטי, כמו הלל ושמואי. תנאים מהדורות הראשונים נקראו "רב", תנאים אחרים - נקראו "רב", ואמוראים בדרך כלל נקראו "רב".

מת להתנצר? האם בתור כן מותר לילמד קורס חובשים, מביחנת טומאת מת? חלק מהתנאים הם להתחייב להתנדב מותר ותשתדל להיזהר. כמובן, בשעת ספק פיקוח נפש - מותר.

ודרש (שמות ל"ג) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה נאמר כאן הרחק ונאמר להלן (יהושע ג) אך רחוק יהיה ביניכם וביניו כאלפים אמה במדה. מה רחוק שנאמר כאן אלפים אמה אף הרחק האמור להלן אלפים אמה (שמות ל"ג) והיה כל מבקש משה אין כתיב כאן אלא מבקש ה'. מכאן למדנו שכל מי שמקבל פני חברים כאלו מקבל פני שכינה".

מלמד אותם רבי יהודה שכל מי שבא ללמוד תורה אצל החברים, הרי הוא באמת מבקש לדעת את תורת ה' ולכן הוא נקרא מבקש השם. וכמובן ממנו נלמד גם אנחנו להבין שכאשר אנחנו הולכים לצדיקים או לקברי צדיקים, אנחנו באמת הולכים לבקש את הדבקות בה' (ועייני בגמרא ברכות סג ע"ב שלומדת את דבר התורה הזה על כרם ביבנה. ואולי אמרו רבי יהודה פעמיים. פעם אחת אחרי מיתת תלמידי רבי עקיבא ופעם שניה אחרי גזירת השמד של הרומאים).

חביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני
ובהמשך הגמרא בברכות כתוב מה רב ערכה של התורה "ועוד פתח רבי יהודה בכבוד תורה ודרש 'הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם' וכי אותו היום נתנה תורה לישראל, והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה? אלא ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני". וזה מתאים לחידוש ששמענו מאביו שחיפש את אמייתתה של תורה וכשמצאה אמר לו רבי אלעזר בן עזריה "הברית הן. הן הדברים שנאמרו למשה בחורב".

חכמת אדם תאיר פניו

ואי אפשר להזכיר את רבי יהודה בר אלעאי בלי להזכיר את הגמרא שאומרת "רבי יהודה הנה יתיב קמיה דרבי טרפון, אמר ליה רבי טרפון, היום פניו צהובין, אמר ליה, אמש יצאו עבדיך לשדה, והביאו לני תרדיון, ואכלנום בלא מלח, ואם אכלנום במלח, כל - שפן שהיו פניו צהובים. אמר ליה ההיא מטרוניתא לרבי יהודה, מורה רוי? אמר לה, המינותא בידה דההיא אתתא, אי טעימנא אלא קדושא ואבדלתא, וארבעה פסי דפסחא, וחורני צדעאי מן הפסח ועד עצרת, אלא (קהלת ח) - 'הכמת אדם תאיר פניו'.

אמר ליה ההוא מינא לרבי יהודה, פניו דומין או פמלו רבית, או פמגדלי חזירים. אמר ליה, ביהודאי, תרוניהו אסירין (לי), אלא עשרים וארבעה בית - הפסא אית לי מביתי ועד בי מדרשא, וכל שעה ושעה לכל אחד ואחד אני נכנס. רבי יהודה, פד אזיל לבי מדרשא, שקיל גולפא על כתפיה, אמר, 'גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה'. רבי שמעון שקיל צנא על כתפיה, אמר, 'גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה'.

דביתהו דרבי יהודה, נפקת, נקיטת עמרא, עבדת גלימא דהוטבי, פד נפקא לשוקא, מכסא ביה, וכד נפיק רבי יהודה לצלוי, הנה מכסי ומצלי, וכד מכסי ביה הנה מברך, ברוך שעטני מעילי. זימנא תדא גזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא, רבי יהודה לא אתא לבי תעניתא. אמרו ליה, לא אית ליה פסוּיא? שדר ליה גלימא, ולא קבילי". ובהמשך הגמרא הראה לו רבי יהודה שיש לו עושר כמה שירצה אך אינו רוצה עושר בעולם הזה (בבלי נדרים מט: וכן הוא בירושלמי שבת פ"ח).

תורה עם מלאכה

ובאבות דרבי נתן (פ' כ"ח) "רבי יהודה בן אלעאי אומר כל העושה דברי תורה עקר ודרך ארץ טפל - עושין אותו עקר בעולם הזה. דרך ארץ עקר ודברי תורה טפל - עושין אותו טפל בעולם הזה. משלו מושל למה הדרך דומה לאסטרטגיה שהיא עוברת בין שני דרכים אחת של אור ואחת של שלג. אם מהלך פגגד האור הרי נכון באור ואם מהלך נגד שלג הרי הוא לוקה בצנה כיצד יעשה ילך בינתים ויזהר בעצמו שלא יקנה באור ושלג ילקה בצנה".